

МЕХАНІЗМИ ТА КОНЦЕПЦІЇ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Асмолова А.Б. (м. Дніпропетровськ)

Анотація

В статті дається аналіз амортизаційної політики в Україні, удосконалення шляхів ефективності амортизаційної політики в державі, обґрунтування пропозицій щодо удосконалення механізму амортизаційних відрахувань, заходів, направлених на стимулювання прискореної амортизації.

The article gives the analysis of depreciation policy in Ukraine, improvement of ways of efficiency of depreciation policy in the state, basis of suggestions about the improvement of mechanism of depreciation decrees, measures, directed on stimulation of the accelerated depreciation.

Ключові слова

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА, ЕФЕКТИВНІСТЬ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ, АМОРТИЗАЦІЙНІ ВІДРАХУВАННЯ, НОРМИ АМОРТИЗАЦІЇ, МЕТОДИ ЗАСТОСУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ, ЕЛЕМЕНТИ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Вступ

Актуальність теми дослідження в тому, що у структурі фінансів підприємств амортизаційні відрахування складають стабільне джерело фінансових ресурсів, які підприємство може використовувати як для простого, так і розширеного відтворення. У зв'язку з цими обставинами в науково-практичній літературі багато уваги приділяється саме проблемі формування оптимальної системи амортизаційних відрахувань [1; 2]. Хоча даній проблемі присвячена значна кількість науково-практичних робіт, проте ще не існує спільної думки щодо її вирішення. За своєю природою амортизація завжди була тим фінансовим ресурсом, щодо визначення розміру якого існують майже протилежні думки. З одного боку, існує позиція фіскальних органів влади щодо мінімізації амортизаційних відрахувань. З іншого — позиція підприємців, які вважають доцільним поширення застосування прискорених методів амортизації на всі сфери господарської діяльності [3]. За результатами аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств, підпорядкованих Мінпромполітики України, станом на 1 січня 2005 року зношеність основних засобів становить 67,1 відсотка, що свідчить про їх значний моральний та фізичний знос. Окрім того, зношеність обладнання на ряді підприємств становить понад 90 відсотків. Враховуючи, що найбільш технічно та морально застаріле обладнання, яке має велику енергоємність, зосереджено в галузях промисловості, орієнтованих на експорт, таких як металургійна (частка експортної продукції становить близько 80 відсотків, зношеність основних фондів - 70,1 відсотка) та хімічна (експортна частка продукції - 70 відсотків, зношеність основних

фондів - 73,5 відсотка), то цей показник, безперечно, впливає на собівартість продукції, від реалізації якої держбюджет має значні валютні надходження. Та чи можна вважати ці факти наслідком недостатніх обсягів амортизаційних відрахувань? Адже, підприємствами на придбання та поліпшення основних засобів спрямовується лише 57,7 відсотка всіх амортизаційних відрахувань.

Актуальність проблеми зумовлює необхідність глибокого аналізу її складових, а також пошуку оптимальних шляхів вирішення.

Мета даної статті — висвітлення нових аспектів суперечливої проблематики удосконалення амортизаційної політики держави та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення механізму амортизаційних відрахувань в умовах функціонування вітчизняної економіки.

Обговорення проблеми

Згідно з Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”, під терміном “амортизація” основних фондів і нематеріальних активів розуміють поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або покращання, на зменшення скоригованого прибутку платника податку у межах норм амортизаційних відрахувань. Водночас, згідно з П(С)БО 7 “Основні засоби”[5] амортизацією вважається систематичний розподіл вартості, що амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Вартість, що амортизується, – це первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості. Як свідчить аналіз, існує певна юридична колізія між П(С)БО 7 та нормами Закону України та П(С)БО 7 трактує амортизацію як розподіл уречевленої вартості. Закон – як витрати, що нормуються.

Так, статті Закону вказують, що амортизації підлягають витрати на:

- придбання основних фондів і нематеріальних активів для власного виробничого використання, включаючи витрати на придбання племінної худоби та придбання, закладення і вирощування багаторічних насаджень до початку плодоношення;

- самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих потреб, включаючи витрати на виплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовлення таких основних фондів;

- проведення усіх видів ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних фондів;

- капітальні поліпшення землі, не пов’язані з будівництвом, а саме: іригація, осушення, збагачення та інші.

З 2004 року основні фонди підлягають розподілу за такими групами:

- група 1 - будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, в тому числі жилі будинки та їх частини (квартири і місця загального користування, вартість капітального поліпшення землі);

група 2 - автомобільний транспорт та вузли (запасні частини) до нього; меблі; побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, інше конторське (офісне) обладнання, устаткування та приладдя до них;

група 3 - будь-які інші основні фонди, не включені до груп 1, 2 і 4;

група 4 - електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, їх програмне забезпечення, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, телефони (у тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів).

Норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду в такому розмірі (в розрахунку на податковий квартал):

група 1 - 2 відсотки;

група 3 - 6 відсотків;

група 2 - 10 відсотків;

група 4 - 15 відсотків.

Платник податку може прийняти рішення про застосування інших норм амортизації, що не перевищують норм, визначених цим підпунктом. Зазначене рішення приймається платником податку до початку звітного податкового року та не може бути змінене протягом такого року. Воно доводиться до відома податкового органу разом із поданням декларації за перший квартал такого звітного податкового року.

Для платників податку, визнаних монополістами згідно із законом, сума амортизаційних відрахувань не є обов'язковою складовою тарифів, інших видів цін на їх послуги. Платники податку мають право протягом звітного періоду віднести до валових витрат будь-які витрати, пов'язані з поліпшенням основних фондів, що підлягають амортизації, у тому числі витрати на поліпшення орендованих основних фондів у суми, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних фондів станом на початок такого звітного періоду. Витрати, що перевищують зазначену суму, розподіляються пропорційно сумі фактично понесених платником податку витрат на поліпшення основних фондів груп 2, 3, 4 чи окремих об'єктів основних фондів групи 1 та збільшують балансову вартість основних фондів відповідних груп чи окремих об'єктів основних фондів групи 1 станом на початок розрахункового кварталу.

Зазначимо, що до 2004 року амортизація в Україні нараховувалась від остаточної вартості основних фондів і це було предметом постійної критики. Тому зміна об'єкта нарахування амортизації та збільшення з трьох до чотирьох кількості груп основних фондів є позитивними зрушеннями в амортизаційній політиці. Наприклад, в Росії з 2001 р. стали нараховувати амортизацію з остаточної вартості основних фондів. Інша відмінність — застосування в Росії до цього часу використовуються Єдині норми амортизаційних відрахувань, затверджені Ухвалою Радою Міністрів СРСР від 22.10.90 1М 1072, в яких встановлені нормативні

терміни служби для різних видів основних засобів.

Міністерство промислової політики спільно з Мінфіном, Мінекономіки та рядом інших міністерств і відомств опрацювали зміни до чинного законодавства України з питань амортизаційної політики, наближення бухгалтерського обліку до податкового, де передбачено пооб'єкту податкову амортизацію, що дасть змогу посилити ефективність контролю за порядком обчислення амортизації. Окрім того, передбачається впровадження нових ставок амортизації та розширення груп основних фондів. Реалізація цих заходів, на думку їх авторів, має підвищити ефективність інвестицій та сприяти оновленню виробничих фондів підприємств, розвитку інноваційної політики підприємств та підвищенню продуктивних сил України [4].

Підвищення ставок амортизації, передбачене Законом (у розрахунку на квартал: 1-ї групи - 2%, 2-ї групи - 10% і 3-ї групи - 6%) з початку 2004 року так і не відбулося повною мірою. Спочатку Закон про бюджет на 2004 рік обмежив дію п. 8.6 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", дозволивши застосування підвищених ставок амортизації лише для витрат, "здійснених платником податку після 1 січня 2004 року у зв'язку з придбанням (виготовленням) нових основних фондів групи 1, 2, 3 ... які раніше не були в експлуатації, а також витрат на поліпшення зазначених новопридбаних (виготовлених) основних фондів, понесених платником податку після 1 січня 2004 року" (п. 45 ст. 80 Закону про бюджет на 2004 рік). Проте таке обмеження стосувалося виключно 2004 року. Надалі п. 1 Перехідних положень Закону №1957 знову обмежив застосування підвищених ставок амортизації, і тепер стосується і стосується і майбутніх років. У зв'язку з цим промисловці та підприємці вимагають внесення змін до податкового законодавства: усунення дискримінації щодо амортизації основних засобів, які були виготовлені до 1 січня 2004 року, а також обмеження щодо віднесення коштів, що спрямовуються на ремонт об'єктів першої групи основних засобів, до валових витрат лише у розмірі 10 % вартості об'єкта.

Слід задати собі питання: що краще — витратити на інвестиції чистий прибуток чи амортизаційні відрахування? Прибуток витрачається на інвестиції за бажанням керівництва підприємства, і в цьому плані ніяких регулюючих законів про те, що підприємство зобов'язано витрачати частину прибутку на відновлення основних фондів ні у нас, ні в інших країнах не існує. А сутність і призначення амортизації, про що багато хто сьогодні забуває, полягає саме в тому, щоб служити відновленню основних фондів, модернізації і реконструкції виробництва, і вона не може бути витрачена на інші цілі, окрім однієї — на капітальні вкладення.

В той же час це добре розуміють на Заході. В законодавстві розвинених капіталістичних країн «амортизація» означає «погашення в розстрочку» або розподіл у часі платежів до повного погашення суми, яку

належить виплатити. В цілому амортизація розглядається як обов'язок відновити раніше проведені витрати на основні фонди. Тому основні цілі амортизації, якщо правильно розуміти її економічне, політичне і фінансове значення, полягають в наступному [5]:

- відновлення витрат для розвитку і підтримки паритетного науково-технічного і технологічного рівня виробництва;
- відновлення основного капіталу для сфери найманої праці;
- повернення «інфляційної шапки» грошової маси в структуру фінансових балансів реального сектора економіки і зменшення «козирка гарячих грошей» в економіці;
- управління інвестиційною та інноваційною політикою для вирішення державних задач структурного розвитку економіки (галузеві й територіальні пріоритети);
- управління торговим балансом.

В законодавстві багатьох зарубіжних країн діють положення, в яких чітко відмічається, що амортизація призначена для відновлення основних фондів національної промисловості. Більш того, у ряді країн були прийняті закони, відповідно до яких амортизаційні відрахування повинні витрачатися на основні цілі протягом одного року. Таким чином, очевидно, що в світовій практиці амортизаційна політика служить для того, щоб усунути інфляційні наслідки для фінансових балансів, створювати могутнє джерело фінансування національної промисловості і в цілому за допомогою амортизаційних відрахувань гнучко управляти господарськими процесами на рівні макроекономіки.

Сутність амортизації визначається ще й тим, що це один із способів збереження статутного і акціонерного капіталу. У нас сьогодні можна вкласти фінансові кошти у вигляді акцій в статутній капітал, створити нове виробництво, проте з урахуванням нині існуючої амортизаційної політики через 10-15 років може виявитися, що основні фонди зношені. Практично вкладений капітал може до кінця певного періоду бути повністю витрачений, і при цьому акціонери можуть не отримати ні дивідендів, ні повернення понесених витрат на будівництво основних фондів. Більш того, новий завод при такому мінімальному рівні амортизації й у разі невикористання акціонерами прибутку на інвестиції через 10 років може закритися, а його працівники будуть звільнені.

У державі ще достатньо спрощено сприймається амортизація, більш того, практично не застосовуються амортизаційні відрахування та індексація основних фондів для створення необхідного інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств. Можливо, на якомусь етапі трансформаційних перетворень в економіці це ще могло мати місце, проте зараз, в достатньо стабільний період економічного життя потрібні гарантовані джерела інвестицій. А це, перш за все, амортизація.

Сьогодні різке зниження вартості амортизаційних відрахувань створює ілюзію відповідного підвищення прибутковості багатьох

підприємств. Все це можливо через те, що у нас немає обґрунтованої амортизаційної політики. Якби були встановлені необхідні норми амортизації при реальних цінах основних фондів, це дало б вітчизняним підприємствам достатньо високий рівень інвестиційного капіталу для модернізації, реконструкції основних фондів і можливість через 5-10 років стати конкурентоспроможними на світових ринках.

Розглядаючи питання про входження до СТО, необхідно зрозуміти, що при відкритому режимі економіки необхідно буде забезпечити вітчизняному виробнику недискримінаційні умови ведення бізнесу. Треба використати світовий досвід, створити вітчизняному виробництву умови, в яких діє сьогодні західний виробник. В економічній практиці розвинених країн цій меті, крім оптимального податкового навантаження і можливості отримання національного кредиту, служить коригування фінансових балансів з урахуванням інфляційних наслідків і амортизація капітальних і інших витрат, пов'язаних з поточним виробництвом і його модернізацією. Нам необхідно досконально вивчити правову практику розвинених країн і на основі цього внести у вітчизняне законодавство певні зміни.

Перш за все, необхідно розуміти, що питання про амортизацію лежить в загальному руслі проблем податкового законодавства. Податкова система багатьох країн, перш за все США, була структурована таким чином, що 80 % податкових відрахувань складають прибутковий податок і відрахування з фонду оплати праці, податок же на прибуток займає не більше 8-10 %, митні збори — не більше 1 %. В Україні ситуація зворотна. Тому очевидно, що в податковій системі нашої країни повинні відбутися істотні зміни. Якщо ми задамося метою, що для нас головне — не обтяжувати промисловість високим податком на прибуток, а ввести більш справедливе оподаткування доходів фізичних осіб і фондів оплати праці, то відповідно можна було б переглянути амортизаційну політику і передбачити в структурі фінансових ресурсів підприємств ті кошти, які необхідні для відновлення основних фондів.

Розглядаючи конкретні методи застосування амортизації за кордоном, необхідно звернути увагу на те, що амортизаційна політика в зарубіжному законодавстві включає широку палітру заходів правового регулювання, в основі яких лежать бухгалтерська, фінансова, податкова і економічна концепція амортизації. В той же час Україна не має власної правової концепції амортизації і це питання регулюється лише з метою стягнення податку на прибуток. Зауважимо, що відповідно до Указу від 07.03.2001 р. №169/2001 "Про Концепцію амортизаційної політики" була схвалена Концепція амортизаційної політики, на підставі якої очікувалось розроблення закону про амортизацію. Її мета — підвищення зацікавленості суб'єктів господарювання у здійсненні інвестицій в основний капітал за рахунок коштів власних амортизаційних фондів. Концепція передбачає відмову від примусового нарахування амортизаційних відрахувань за єдиним методом та надання суб'єктам

господарювання права вибору конкретного методу нарахування амортизаційних відрахувань, а також права самостійно встановлювати конкретні строки служби основного капіталу. Пріоритет надається застосуванню прискореної амортизації для зменшення оподаткованої частини прибутку. Податкові знижки будуть надаватися тільки тим підприємствам, які мають документальне підтвердження інвестиційного використання коштів амортизаційного фонду. Проте ця, достатньо обмежена, на наш погляд, концепція після невдалої спроби так і не була реалізована шляхом прийняття Закону України „Про амортизацію”.

Зарубіжні концепції амортизації мають достатньо багато варіантів для їх використання управління макроекономічними процесами у країні, які, на жаль, абсолютно не передбачені нашим законодавством.

Одним з найважливіших елементів амортизаційної політики є фінансова амортизація, яка базується на цілому ряді підходів. Це, перш за все, амортизація акціонерного капіталу. Вона полягає в тому, що при створенні акціонерного товариства воно щорічно наперед виплачує вкладникам частину (50 %) або повну номінальну вартість акцій. Амортизація акціонерного капіталу використовується для залучення капіталу в сферу передових наукових досліджень з ризиковим результатом. Для України це абсолютно новий підхід, тому, що сьогодні багато пайовиків, вкладаючи гроші в акціонерне товариство, не мають ніяких гарантій того, що вони повернуть свої гроші у вкладений капітал.

В деяких країнах, наприклад, у Франції, існує амортизація цінних паперів, у нас же вона не використовується. Також існує амортизація втрат і витрат. Ця схема фінансової амортизації надає підтримку капітального ремонту, що здійснюється підприємством. Необхідно відзначити, що за радянських часів існувало декілька видів амортизації, а саме: загальна амортизація, амортизація капітального ремонту і амортизація для відновлення капітальних вкладень. У нас зараз цього нема, хоча за кордоном така форма існує.

В інших країнах, наприклад, в США, існують спеціальні фірми «ризикового фінансування». В цьому випадку кредитори йдуть на усвідомлений ризик втрати внеску у разі невдачі проекту, але чекають підвищення норми прибутку і виплати високих дивідендів у разі успіху. Для цього у кредиторів приріст капіталу за рахунок дивідендів від венчурних компаній оподатковується за загальними ставками податку на прибуток, але у разі збитків, пов'язаних з володінням цінними паперами, їм дозволено зменшувати оподатковуваний прибуток на суму збитків.

Є амортизація дебіторських вимог. В цьому випадку фірма, якщо її боржник неспроможний і процес банкрутства може виявитися не вигідним, має право відмовитися від стягнення боргу й узяти на себе незаплановані збитки по списанню неліквідної дебіторської заборгованості і ввести їх до складу незапланованих витрат із зменшенням бази оподаткування. Особливо це торкається венчурних

фірм-боржників, що ведуть розробки у сфері високих технологій з високими ризиками.

Амортизація активів, що підлягають відчуженню, застосовується при лізингу державного майна, передачі держмайна в концесію або майна, створеного за рахунок бюджетних коштів. У будь-якому випадку це розглядається як тимчасова форма підтримки діяльності фірми, і амортизація таких активів дозволяє накопичити вартість майна для продовження діяльності до моменту повернення або зносу активів.

Економічна або промислова амортизація має на своїй меті забезпечення здатності підприємства замінити майно, коли воно фізично вийде з ладу або морально застаріє. Тут також існує ряд підходів, одним з яких є бухгалтерський підхід. Виходячи з нього, амортизація визначається як «бухгалтерська констатація втрати вартості нерухомого майна», що знецінюється з часом. Знецінення може бути викликано різними причинами, роль яких зафіксувати важко (знос, моральне старіння, інтенсивна експлуатація, якість догляду за устаткуванням). Тому розміри і ставки амортизації часто встановлюються за принципом «від минулого» для однозначного тлумачення у відносинах з податковими органами. Економічний підхід полягає в тому, що амортизація розглядається як обов'язок підприємства зберігати первинну вартість капіталу, захищати тим самим підприємство від можливих збитків. Вартість заміни основних засобів визначається як ціна, в яку обійшлося б до кінця кожного фінансового року відновлення основних засобів. Тут існують свої ризики: той, хто не робить достатніх відрахувань на амортизацію, штучним чином збільшує свої доходи і створює ілюзію благополуччя для залучення акціонерного капіталу, що загрожує в майбутньому серйозними збитками для акціонерів. І навпаки, завищення амортизації збільшує витрати і знижує базу оподаткування. Звідси виникає необхідність регламентувати амортизацію. Крім цього, в зарубіжній юридичній практиці існує цілий ряд заходів, направлених на стимулювання прискореної амортизації і зростання інвестицій. Звичайно, стимулювання прискореної амортизації основного капіталу по своїй природі містить в собі інфляційний заряд, що викликається включенням витрат в собівартість продукції і зниженням, відповідно, прибутку і оборотних коштів. У зв'язку з цим в США податкова програма Буша передбачає скорочення інших витрат корпорацій, зокрема, на податки, з розрахунку на те, що ці заходи вивільнять капітал, направлять його на інвестиції, а зростання ВВП і розширення бази оподаткування перекриють втрати від зниження ставок.

В деяких країнах, наприклад, у Франції, застосовуються амортизаційні канікули. Існує відстрочення амортизації, яку користується підприємство, що потрапило в скрутне становище. Воно може вилучити з оподаткованого доходу суми амортизації, але включити їх в амортизацію після того, як справи поліпшаться, а для цього використовувати кошти з метою поточного фінансування.

Інший засіб — амортизація для інноваційних цілей, яка виникла у зв'язку з необхідністю стимулювання нових організаційних форм приватного бізнесу, здатних швидко здійснити і реалізувати новітні технічні і технологічні розробки, особливо в сфері енергозбереження і екологічної безпеки.

В сучасних податкових системах розвинених країн діють податкові пільги покупцям нових випусків акцій компаній, широко практикується прискорена амортизація устаткування, списання витрат на розвідку і оснащення місць здобичі в гірничодобувній і нафтогазовій промисловості, відрахування з оподаткованого доходу витрат на науково-дослідні розробки.

Ще один інструмент амортизаційної політики — стимулювання капітальних вкладень в технології, прилади і устаткування для науково-дослідних цілей. Витрати на них можуть списуватися у розмірі 50 % вартості в перший же рік. Це стимулює замовлення в промисловості на таке устаткування і технології без залучення бюджетних коштів. Додаткові податкові доходи переносяться на збільшення випуску у виробників. В деяких країнах була передбачена можливість подвоєння амортизаційних відрахувань в перший рік придбання нового устаткування і технологій (стимулювання закупок і зростання продуктивності праці). У ряді країн застосовується також податковий кредит на приріст НДКР. Ця пільга розповсюджується тільки на дослідження, що проводяться на національній території. Податковий кредит складає 25 % від суми приросту підтверджених витрат [6]. В рамках цього досвіду в деяких країнах було прийнято розширення пільг з податкового кредиту. В цілях розширення попиту на нове устаткування для малого бізнесу здійснюється стимулювання триразовим розширенням ставки списання з оподаткованого прибутку витрат на придбання капітального устаткування. Одним з пріоритетів в економічній політиці США є створення нових поколінь комп'ютерної техніки. Для залучення інвестицій в цю сферу компанії отримали право прискорити амортизацію і списувати 30 % вартості комп'ютерів і іншого електронного устаткування відразу після їх придбання.

Амортизація використовується також для стимулювання торгового балансу. Для підвищення конкурентоспроможності експортерів застосовуються вибіркові заходи прискорення амортизації. Такі ж заходи застосовуються для матеріалоємних підприємств гірничорудної промисловості і чорної металургії. Ще одним дієвим інструментом амортизаційної політики є амортизаційна премія. Для заохочення модернізації підприємств з їх доходів дозволяється виключати суму, рівну 10% початкової вартості основних засобів на додаток до звичайних амортизаційних відрахувань. Дані заходи були введені у Франції з метою післявоєнного підйому економіки і надалі отримала розповсюдження в інших країнах. Фактично підприємства мають право віднімати з суми

оподатковуваного прибутку першого року діяльності разом з амортизацією суми, рівні 15-30 % вартості виробничих споруд або придбаного нового устаткування. Цей захід стимулює попит на промислові технології, орієнтує на скорочення термінів будівництва і пуску нових потужностей. Подібний підхід може розглядатися і як субсидія підприємствам, і як спосіб полегшення обслуговування інвестицій, що привертаються з-за кордону, а це пов'язує практику амортизації з політикою управління платіжним балансом країни.

У ряді країн існує також так звана дегресивна амортизація [6]. Цей метод застосовується практично для всіх галузей економіки, малого підприємництва і сільського господарства. Метод полягає в більш швидкому нарахуванні зносу устаткування на початковому етапі, але є неодмінна умова: матеріальна частина повинна бути новою, а термін придатності — не менше трьох років. Це сприяє модернізації підприємств і скорочує їх податки на початковому етапі при загальній рівній ставці податків.

Нарешті, в багатьох країнах діють компанії регіонального розвитку (КРР). Це приватні фінансові компанії, що створюються з метою стимулювати розвиток регіонів, які страждають від безробіття і економічної відсталості. Вони можуть діяти тільки на користь підприємств, що здійснюють свою діяльність в регіоні дії компанії. КРР — це акціонерні компанії, на капітал яких підписуються державні органи, банки, торговельно-промислові палати, крупні промислові підприємства і т.д. При цьому з Міністерством фінансів укладається угода про користування певним податковим кредитом. КРР займаються «запуском» нових підприємств і фірм і мають право тримати в своїй власності до 35 % їх акцій протягом чітко позначеного терміну. Вони надають позики, які гарантуються державою. Значення цього заходу в тому, щоб в якомусь відсталому регіоні, відсталій галузі створити ефективні виробництва, і в цьому бере участь достатньо велика кількість партнерів. Одночасно для них існує особлива угода з певними податковими пільгами, у тому числі і по амортизаційних відрахуваннях [6]. Слід зазначити, що більшість перерахованих вище заходів в українському законодавстві відсутні.

В багатьох країнах амортизація використовується для досягнення національних пріоритетів і служить для спонуки приватної економіки нести витрати відповідно до побажань державних органів. В прямій постановці такі цілі для національних пріоритетів були виражені в політиці ряду країн. Тут застосовується декілька варіантів, у тому числі і варіант прискореної амортизації, тобто надання певної системи пільг для розвитку виробництв, стратегічно важливих для держави.

Як свідчить аналіз, амортизація в світовій практиці — не такий простий спосіб, при якому відрахування відбуваються за єдиними для всіх і незмінними коефіцієнтами. Сама по собі амортизація може бути дуже гнучкою і багато в чому залежить від того, яку мету переслідує держава. Але головне — амортизаційних відрахувань повинно бути

достатньо для відшкодування вартості основних фондів.

За кордоном існує також практика переоцінки балансів підприємств, їх основних фондів у разі інфляції. Це робиться і для того, щоб амортизаційні відрахування були достатніми для заміни включеного в актив майна. В деяких випадках при великому рівні інфляції переоцінка відбувається в разовому порядку відразу за 10 років, в інших поправки на інфляцію у вартість основних фондів вносяться майже щорічно. Це є частиною інвестиційної політики держави. Подібна переоцінка проводиться по методу обліку витрат на відшкодування, без податкових наслідків, що дозволяє концентрувати інтереси приватних інвесторів на пріоритетних напрямках структурної політики держави, зокрема, в енергетиці.

В нашому законодавстві праві протягом багатьох років існує протилежна ситуація. Наприклад, з метою активізації інвестиційної діяльності підприємств Кабінет Міністрів України своєю постановою запровадив нову систему амортизації з 1 січня 1997 р. З деякими змінами ця система діє з 1 липня 1997 р. відповідно до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств". Нова система амортизації зберегла основні вади попереднього варіанта нарахування амортизації і втратила багато його позитивних моментів. Так, попередній варіант системи амортизації передбачав регулярну щоквартальну індексацію основних фондів, якщо інфляція за попередній квартал перевищувала 2,5%, а новий варіант дозволяє підприємствам застосовувати тільки щорічну індексацію основних фондів, згідно з індексом інфляції за минулий рік, зменшеним на 10%. При цьому забезпечений у результаті індексації додатковий розмір амортизаційних відрахувань вважався "капітальним доходом" і оподатковувався. Пороте такий захід суперечить економічній теорії і здоровому глузду. У США, наприклад, практикується щорічна індексація основного капіталу відповідно до інфляції за минулий рік.

Висновки

Таким чином, сьогодні в світовій практиці політика амортизації - це могутній мотиваційний засіб розвитку економіки, що приносить реальну користь державі. У зв'язку з цим при розбудові амортизаційної політики в Україні потрібно врахувати декілька ключових моментів. Так, у всьому світі амортизація розглядається як обов'язок виробника відтворити основні фонди після їх виведення з експлуатації, чого у нас в країні практично не робиться. Якщо подібна політика не буде реалізована у нашій країні, то незабаром в багатьох галузях виробництво буде припинено, працівники втратять роботу, а акціонери – власність. Тому ми повинні використовувати амортизаційну політику як достатньо широке коло заходів правового регулювання, які зрештою забезпечать економічне зростання в потрібному нам напрямку. Сьогодні необхідно повернути фінансові потоки так, щоб амортизаційні відрахування йшли

на інвестиції, на залучення нових технологій та устаткування. Не використовуючи світовий досвід, світову практику, ми зумовлюємо дискримінацію нашого бізнесу, оскільки амортизаційна політика багатьох країн направлена саме на захист своїх товаровиробників і дає можливість зберігати на достатньо високому рівні фінансові баланси, основні фонди й акціонерний капітал.

В цьому питанні держава повинна започаткувати певні кроки, оскільки в результаті зростання інфляції амортизаційна політика як елемент управління економікою, інвестиційним процесом фактично перестала використовуватися як засіб регулювання економіки, необхідно, щоб законодавці, Кабінет Міністрів України, наукова і економічна еліта сумісними зусиллями підготували оновлений проект закону «Про амортизацію». В цьому законі повинні бути передбачені питання оцінки фінансових балансів, запропоновано декілька варіантів амортизації, які сприятимуть реалізації національних пріоритетів. Необхідно почати активну роботу у напрямі розробки законодавчих заходів по амортизаційній політиці, у тому числі по розробці Закону України «Про амортизацію».

Перспективи подальших досліджень:

- ✓ аналіз концепцій амортизаційної політики за кордоном;
- ✓ пошуки шляхів оптимізації амортизаційної політики України;
- ✓ обґрунтування амортизаційної політики як ключового елементу забезпечення інноваційного розвитку економіки України.

Джерела

1. Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання / За ред. академіка НАН України В.М. Гейця. – Х.: Форт, 2000. – 432 с.
2. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / За ред. д. е. н. Б.Є. Кваснюка. – К.: Ін-т екон. прогноз.; Х.:Форт, 2003. – 424 с.
3. Онишко С. Амортизаційна політика як ключовий елемент забезпечення інноваційного розвитку економіки України // Науковий вісник Академії ДПС України: Зб. наук. праць. –2003. –№ 3(21).
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” : Наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92.
5. Сысоев А. Амортизационная политика — залог экономического будущего России// Металлы Евразии. –2005. –№1.

Стаття надійшла 31.01.2007 р.